

ЗВІТ

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТЛОВИХ ПРОГРАМ ТА РІШЕНЬ ДЛЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Новоукраїнська міська територіальна громада
Кіровоградська область

Зміст

Вступ.....	2
Методологія дослідження.....	3
Перелік НПА, які застосовуються у сфері забезпечення житлових прав ВПО.....	4
Основні терміни та поняття.....	6
Аналіз результатів дослідження.....	7
Загальна інформація про кількість ВПО, зокрема тих, які потребують покращення житлових умов.....	7
Локальні програми, спрямовані на забезпечення житлових прав ВПО, у Новоукраїнській МТГ.....	10
Національні житлові програми, які реалізуються у Новоукраїнській МТГ.....	14
Кредитні житлові програми.....	15
Висновки.....	17
Рекомендації.....	17

Вступ

Конституція України є основою правового регулювання житлового права в Україні. Саме у ст. 47 Конституції України закріплене право на житло кожного громадянина країни. Держава створює умови, за яких кожен громадянин може його будувати, купувати або орендувати. Людям, які потребують соціального захисту, влада на рівні держави та місцевого самоврядування надає житло безоплатно або за доступну плату, встановлену законом.

Внаслідок повномасштабної війни Російської Федерації проти України мільйони українців були вимушені покинути свої домівки та переміститись у більш безпечні регіони країни. Вони стали внутрішньо переміщеними особами. Проблема ж забезпечення ВПО житлом набуває дедалі гострішого характеру — як для держави, так і для громад, які їх приймають.

Команда благодійної організації «Благодійний фонд “Стабілізаційний Суппорт Сервісез”» у межах проєкту «Підтримка спроможності системи соціального захисту населення щодо реєстрації внутрішньо переміщених осіб», який реалізується за підтримки Агентства ООН у справах біженців в Україні, проводить дослідження місцевих і національних політик у сфері житлових проблем ВПО та інших людей, які постраждали внаслідок війни.

Органи державної та місцевої влади реалізують різні програми підтримки ВПО, які втратили житло та були змушені переїхати в інші населені пункти. Частина таких програм підтримки існувала до 24 лютого 2022 року, а деякі почали втілюватися лише після повномасштабного вторгнення. У проєкті Плану відновлення України, презентованому у липні 2022-го, наявні довгострокові перспективи підтримки населення в умовах воєнного стану та після його припинення.

Скорочення надходжень до державного та місцевих бюджетів, непередбачувані наслідки і строки завершення війни створюють негативний вплив на розроблення та ухвалення довгострокових рішень у житловому секторі.

За прогнозами міжнародних інституцій, що довше триватиме війна, то більше населення країни потраплятиме у вразливе становище, а ресурси, які дозволяли б людям протриматися без сторонньої допомоги, будуть вичерпуватися. Саме тому важливо визначити реальну потребу ВПО у житлових програмах і програмах підтримки реалізації житлових прав (компенсація оренди, комунальних послуг тощо), а також забезпечити їхню доступність.

Методологія дослідження

Мета дослідження

Проведення аналізу житлових програм для ВПО, які реалізуються у цільових громадах, з метою розроблення рекомендацій, спрямованих на вдосконалення довгострокових житлових рішень на користь ВПО під час формування локальної житлової політики.

Об'єкт дослідження

Перешкоди в доступі ВПО до житлових програм, які діють у цільових громадах, зокрема з урахуванням забезпечення постійним та соціальним житлом.

Предмет дослідження

- Національні житлові програми для ВПО, які реалізуються у цільових громадах, зокрема наявність компенсації власникам житла за розміщення ВПО.
- Чинні місцеві цільові програми, інші місцеві нормативно-правові акти (положення, рішення, розпорядження, плани заходів тощо), спрямовані на забезпечення житлом ВПО, зокрема наявність компенсації власникам житла за розміщення ВПО.
- Інші житлові програми та рішення для ВПО, які реалізують у цільових громадах міжнародні та національні неурядові організації.

Завдання дослідження

1. Проаналізувати:
 - національні житлові програми для ВПО, які реалізуються у цільових громадах;
 - місцеві цільові програми та рішення, інші локальні НПА (положення, рішення, розпорядження, плани заходів тощо), спрямовані на забезпечення житлом ВПО;
 - житлові програми для ВПО, які реалізують у цільових громадах міжнародні та національні неурядові організації.
2. Зібрати дані про кількість ВПО, які потребують покращення житлових умов у цільових громадах, з урахуванням демографічних характеристик та потреб у покращенні житлових умов.
3. Розробити звіт про результати аналізу чинних житлових програм для ВПО у цільових громадах.
4. Розробити рекомендації та план адвокації необхідних змін для кожної цільової громади.

5. Провести презентацію дослідження у формі заходу, спрямованого на адвокацію запропонованих змін за участі зацікавлених сторін.

Географія дослідження: об'єднані територіальні громади України.

Період проведення дослідження: лютий — липень 2024 року.

Методи та інструменти дослідження

- Експертна оцінка місцевих цільових програм та інших НПА (положення, рішення, розпорядження, плани заходів тощо), спрямованих на забезпечення житлом ВПО.
- Експертна оцінка доступу до національних житлових програм для ВПО, які реалізуються у цільових громадах.
- Експертна оцінка житлових програм для ВПО, які реалізують у цільових громадах міжнародні та національні неурядові організації.
- Аналіз офіційних сайтів органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо доступності інформації про чинні житлові програми для ВПО.

Джерела інформації

1. Сайти органів виконавчої влади та місцевого самоврядування територіальних громад.
2. Офіційні відповіді на запити згідно з вимогами Закону України «Про доступ до публічної інформації».
3. Статистична інформація щодо кількості ВПО, які потребують покращення житлових умов.
4. Місцеві НПА (положення, програми, рішення, розпорядження, плани заходів тощо).
5. Звіти про виконання житлових програм.

Перелік нормативно-правових актів, які застосовуються у сфері забезпечення житлових прав ВПО

- Конституція України.
- Цивільний кодекс України.
- Житловий кодекс України 1983 року.
- Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».
- Закон України «Про житловий фонд соціального призначення».
- Постанова КМУ «Деякі питання реалізації Закону України “Про житловий фонд соціального призначення”» (від 23.07.2008 № 682).

- Постанова Ради Міністрів УРСР і Укрпрофспілки «Про затвердження Правил обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм жилих приміщень в Українській РСР» (від 11.12.1984 № 470).
- Стратегія державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та операційний план заходів з її реалізації у 2023–2025 роках (затверджені Розпорядженням КМУ від 07.04.2023 № 312).
- Порядок надання державної підтримки та забезпечення громадян доступним житлом (затверджений Постановою КМУ від 10.10.2018 № 819) — не фінансується з 2020 року.
- Постанова КМУ від 02.08.2022 № 856 (доступне іпотечне кредитування «ЄОселя»).
- Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті за Програмою «Надання пільгових іпотечних кредитів внутрішньо переміщеним особам» (затверджений Постановою КМУ від 28.04.2021 № 451), — за рахунок коштів гранту, наданого KfW.
- Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на придбання житла (затверджений Постановою КМУ від 27.11.2019 № 980), — не фінансується з 2020 року.
- Постанова КМУ «Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» (від 18.04.2018 № 280).
- Постанова КМУ «Деякі заходи з формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» (від 29.04.2022 № 495).
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку компенсації витрат на тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися у період воєнного стану і не отримують щомісячної адресної допомоги переміщеним особам для покриття витрат на проживання, у тому числі на оплату житлово-комунальних послуг» (від 19.03.2022 № 333).
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України» (від 04.10.2017 № 769).
- Локальні НПА (комплексні програми, рішення сесії місцевих рад, порядки виконавчих комітетів місцевих рад тощо).

Основні терміни та поняття

Внутрішньо переміщена особа в українському законодавстві — це громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання внаслідок чи для уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Відповідно до п. 6 ст. 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», ВПО має право на створення належних умов для її постійного чи тимчасового проживання.

Основою правового регулювання житлових прав в Україні є Конституція України, яка в ст. 47 закріплює загальне право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Людям, які потребують соціального захисту, держава та органи місцевого самоврядування надають житло безоплатно або за доступну плату відповідно до закону. Нікого не можна примусово позбавити житла, виключно на підставі закону за рішенням суду.

Відповідно до Закону України «Про житловий фонд соціального призначення», **житловий фонд соціального призначення** — це сукупність соціального житла, що надається громадянам України, які відповідно до закону потребують соціального захисту. Окремі аспекти цього поняття висвітлені в постанові КМУ «Деякі питання реалізації Закону України “Про житловий фонд соціального призначення”» (від 23.07.2008 № 682).

Дещо інший підхід викладено в Житловому кодексі України. Так, п. 5 ч. 2 ст. 4 зараховує до житлового фонду соціального призначення квартири в багатоквартирних житлових будинках, садибні (одноквартирні) житлові будинки, а також житлові приміщення в інших будівлях усіх форм власності, що надаються людям, які відповідно до закону потребують соціального захисту. Тобто не обмежує житловий фонд лише комунальною формою власності.

Питання, пов’язані з розміщенням ВПО у місцях тимчасового проживання, зокрема з дотриманням вимог, передбачених Постановою КМУ «Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» (від 01.09.2023 № 930), а також з наданням соціальних послуг у громаді (притулок, підтримане проживання, стаціонарний догляд, паліативний догляд тощо) **це дослідження не охоплює.**

Аналіз результатів дослідження

Новоукраїнська міська об'єднана територіальна громада розташована в Новоукраїнському районі Кіровоградської області. Адміністративний центр — місто Новоукраїнка. Площа громади — 347,84 км², населення — 19 137 жителів (станом на 2018 рік). Утворена Новоукраїнська МТГ 20 жовтня 2015 року шляхом об'єднання Новоукраїнської міської ради, Мар'янопільської та Сотницько-Балківської сільських рад Новоукраїнського району.

У складі громади — 1 місто (Новоукраїнка) і 15 сіл (Арепівка, Воронівка, Далеке, Єгорівка, Захарівка, Звірівка, Кам'яний Міст, Мар'янопіль, Новоолександрівка, Сотницька Балка, Схід, Улянівка, Щасливка, Фурманівка, Яблунівка).

З метою отримання статистичних даних про кількість ВПО, зокрема тих, які потребують покращення житлових умов у Новоукраїнській МТГ, було надіслано відповідні інформаційні запити на доступ до публічної інформації. Відповіді отримані у встановлені строки та проаналізовані. Деякі питання запитів не були висвітлені у повному обсязі.

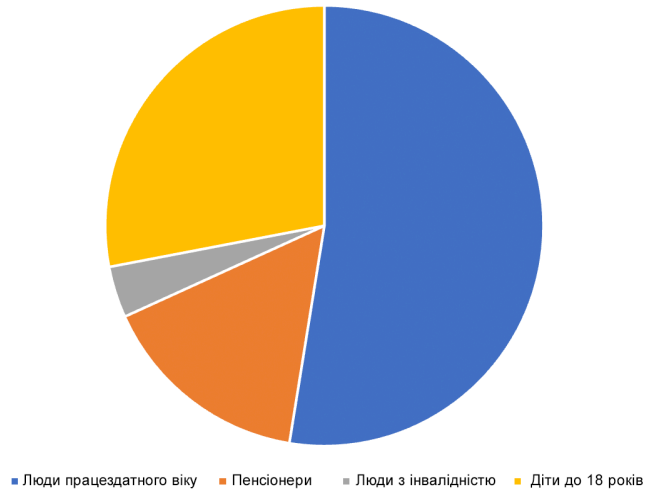
Визначено, що на території Новоукраїнської МТГ реалізуються національні житлові програми, місцеві НПА, спрямовані на забезпечення житлом ВПО.

Загальна інформація про кількість ВПО, зокрема тих, які потребують покращення житлових умов

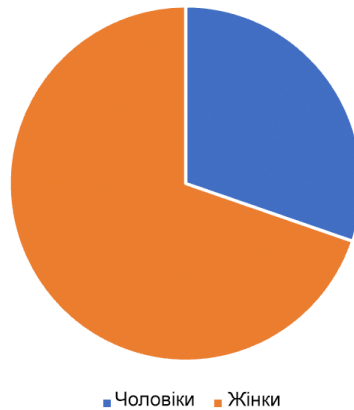
Станом на березень 2024 року в Новоукраїнській міській територіальній громаді зареєстровані такі ВПО (таблиця).

<i>Категорії</i>	<i>Кількість</i>
Зареєстровані ВПО (всього)	1193
Зареєстровані ВПО з 2022 року	2940
Сім'ї ВПО	441
Жінки	599
Чоловіки	260
Люди працездатного віку	627
Пенсіонери	187
Люди з інвалідністю	45
Діти до 18 років	334
Учасниці та учасники бойових дій	12

Розподіл за працездатністю

Розподіл за статтю

Станом на 25.07.2024 кількість зареєстрованих ВПО зменшилася (таблиця).

Зареєстровані ВПО (всього)	1163
Зареєстровані ВПО з 2022 року	2953
Сім'ї ВПО	429
Жінки	584
Чоловіки	263
Люди працездатного віку	611
Пенсіонери	193
Люди з інвалідністю	43
Діти до 18 років	316
Учасниці та учасники бойових дій	11

ВПО, які потребують покращення житлових умов на території громади, не виявлено; відповідних звернень щодо взяття на квартирний облік не надходило (станом на квітень 2024 року).

Метод вирішення житлового питання в Новоукраїнській МТГ — облаштування будинків, які місцеві жителі готові віддати безкоштовно, за рахунок коштів громади і волонтерів із залученням соціальних робітників КУ «Центр соціальних послуг Новоукраїнської міської ради» Новоукраїнської філії Кіровоградського обласного центру зайнятості.

Частина ВПО розміщені у КЗ «Новоукраїнський міський центр тимчасового проживання/перебування внутрішньо переміщених осіб», який створений відповідно до [Рішення Новоукраїнської міської ради від 08.08.2023 № 1201](#). Його основні завдання — надання послуг з тимчасового проживання/перебування та соціальної інтеграції. До Центру приймаються люди з числа ВПО, направлені до Новоукраїнської МТГ Кіровоградським обласним штабом з питань ВПО. Заклад розрахований на 40 ліжкомісць. Станом на 25.07.2024 у ньому проживають 30 ВПО, зокрема 8 дітей.

Згідно з інформацією, наданою Новоукраїнською міською радою, на території громади у комунальній власності відсутні об'єкти житлового фонду, які можуть бути використані для розміщення ВПО.

Станом на 24.04.2024 забезпечено постійним житлом (квартирою) одного лікаря з числа ВПО (у 2023 році) відповідно до Програми місцевих стимулів для медичних працівників Новоукраїнської міської територіальної громади на 2021–2025 роки (затверджена Рішенням Новоукраїнської міської ради від 20.12.2022 № 930). Сума виділених коштів — 400 000,00 грн.

Опитувальний лист для ВПО (*оцінка потреб*) у громаді сформований у жовтні 2023 року. В опитувальнику ВПО зазначали: стать; вік; сімейний стан; освіта; наявність дітей; категорія, до якої себе зараховують; матеріальне становище; джерела доходу; наявність соціальних виплат; звідки виїхали; наявність довідки ВПО; населений пункт проживання; плани щодо переїзду протягом шести місяців; причини можливого переїзду; наявність власного житла (пошкодженого або зруйнованого); отримання компенсації за житло; тип житла, у якому зараз проживають; розмір житла та кількість людей, які проживають; потреба у безбар'єному доступі до житла; потреба у допомозі у вирішенні житлового питання; тип допомоги, який є прийнятним для вирішення житлового питання; перебування на квартирному обліку; чи планують стати на квартирний облік (якщо ні, то чому); чи знають про існування житлових програм; поточна ситуація у сфері зайнятості.

Під час прибуття переселенців у громаду їм надається роз'яснювальна інформація про послуги, які реалізуються для їхньої підтримки, про контакти

організацій, які сприяють вирішенню соціальних питань та забезпеченню першочергових потреб, зокрема у покращенні житлових умов.

Для допомоги ВПО функціонує Гуманітарний центр Новоукраїнської громади. Також при Новоукраїнській міській раді у квітні 2023 року створена Рада з питань ВПО, яка сприяє реалізації та забезпеченню прав ВПО у різних сферах, допомагає адаптуватися на новому місці та залучає ВПО до ухвалення стратегічних рішень. Але на [сайті громади](#) інформація про її діяльність відсутня. Немає і вкладки «Рада з питань ВПО», фрагментарна інформація наявна лише у розділі «Новини». Вкладка «[Для внутрішньо переміщених осіб](#)» у розділі «Міська влада / Управління соціального захисту та охорони здоров'я Новоукраїнської міської ради» неінформативна.

Відповідно до інформації Новоукраїнської міської ради, станом на серпень 2024 року запитів від ВПО, які мають потребу у забезпеченні житлом та/або покращення житлових умов на території громади, не надходило. Від початку повномасштабної війни більшість ВПО, які прибули до громади, винаймають житло, живуть у родичів або друзів. Тому у залучені Ради з питань ВПО для участі у вирішенні житлових питань ВПО немає потреби.

Локальні програми, спрямовані на забезпечення житлових прав ВПО, у Новоукраїнській МТГ

Рішенням Новоукраїнської міської ради від 10.10.2023 № 1271 затверджена [Програма підтримки внутрішньо переміщених та/або евакуйованих осіб у зв'язку із введенням воєнного стану на 2023–2026 роки](#) (із внесеними змінами від 06.12.2023 № 1324, від 20.02.2024 № 1420).

Програма спрямована на зниження впливу негативних наслідків внутрішнього переміщення, зумовленого війною Російської Федерації проти України; сприяння адаптації та подальшій інтеграції ВПО шляхом усунення перешкод у реалізації їхніх прав та основоположних свобод, забезпечення повного доступу до адміністративних, соціальних, культурних та інших послуг; створення умов для розвитку потенціалу і посилення спроможності ВПО у Новоукраїнській МТГ; забезпечення належних умов тимчасового проживання у КЗ «Новоукраїнський міський центр тимчасового проживання/перебування внутрішньо переміщених осіб» і закладах, визначених розпорядженнями міського голови від 01.03.2022 № 24, від 21.06.2022 № 81 «Про організацію розміщення внутрішньо переміщених осіб».

На утримання КЗ «Новоукраїнський міський центр тимчасового проживання/перебування внутрішньо переміщених осіб» з місцевого бюджету у 2023 році виділено 1 143 024,00 грн, у 2024-му (станом на 25.07.2024) — 22 975 905,00 грн.

Інші заходи із забезпечення житлом ВПО, зокрема постійним, тимчасовим або соціальним, відповідно до Рішення Новоукраїнської міської ради від 10.10.2023 № 1271, крім видатків на КЗ «Новоукраїнський міський центр тимчасового проживання/перебування внутрішньо переміщених осіб», не передбачені. Інші цільові програми у Новоукраїнській МТГ не затверджувались.

На виконання Стратегії державної політики щодо внутрішньо переміщених осіб на період до 2025 року (затверджена Розпорядженням КМУ від 07.04.2023 № 312-р), згідно із Розпорядженням начальника Кіровоградської ОВА від 17.07.2023 № 779-р затверджено [Регіональну програму підтримки та інтеграції внутрішньо переміщених осіб Кіровоградської області](#).

У межах Програми заплановане придбання житла соціального призначення для ВПО, реконструкція та побудова нового житла, проведення поточних та капітальних ремонтів, облаштування місць тимчасового проживання. На ці заходи спрямоване фінансування у сумі 938 100 000,00 грн.

Також за Програмою надається [одноразова матеріальна допомога](#) деяким ВПО (багатодітним сім'ям; людям з інвалідністю I та II групи; людям, які досягли 80-річного віку). Надання допомоги відбувається раз на рік. Одержувачами допомоги є люди з числа ВПО, які фактично проживають на території Кіровоградської області (відповідно до довідки про взяття на облік ВПО). Одноразова матеріальна допомога надається незалежно від отриманих пенсій, державних соціальних допомог та інших доходів (виключення — люди, які перебувають на повному державному утриманні).

Відповідно до інформації про результати реалізації Регіональної програми підтримки та інтеграції ВПО Кіровоградської області, станом на серпень 2024 року створений Обласний штаб з питань розміщення ВПО. У 31 громаді області затверджені 82 місця тимчасового проживання (розраховані на 2981 ліжкомісце), в яких проживають 1955 людей (вільні — 1026 ліжкомісць). Загалом в області на визначених об'єктах, у приватних квартирах і домоволодіннях проживають 77 168 людей, зокрема 20 567 дітей.

У 2023 році на ремонтні роботи у приміщеннях комунальної власності для розміщення ВПО витрачено 1 900 000,00 грн з місцевих бюджетів, а також 1 200 000,00 грн з інших джерел фінансування. У 2024-му проведені роботи на суму 93 200 000,00 грн за рахунок коштів місцевого бюджету, на суму 300 000,00 грн — за рахунок інших джерел фінансування.

На виконання Постанови КМУ від 11.03.2022 № 261 станом на липень 2024 року подано зведені реєстри на отримання компенсації на загальну суму 74 686 000,00 грн, отримано протягом січня — березня 2024 року 10 460 000,00 грн.

Щодо фінансування Постанови КМУ від 19.03.2022 № 333: в середньому 3900 власників житла в області щомісяця прихищають ВПО та подають заяви на отримання компенсації за Програмою «Прихисток». А кількість ВПО, які розміщені в оселях власників житла, — не менше 11 400. Це свідчить

про неефективність і несправедливість запроваджених механізмів, зокрема щодо суми компенсації за людинодень (14,77 грн). З березня 2022 року до червня 2024-го загальна сума нарахованих відшкодувань склала 173 600 000,00 грн, виплачено — 164 400 000,00 грн, заборгованість — 9 200 000,00 грн.

Управління соціального захисту населення веде Єдину інформаційну базу даних про ВПО. Посадовці перевіряють умови проживання переселенців на предмет відповідності умовам, визначеним Порядком функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб (затверджений Постановою КМУ від 01.09.2023 № 930).

Крім того, діє Обласна програма забезпечення молоді житлом на 2023–2025 роки (затверджена Рішенням Кіровоградської обласної ради від 06.10.2023 № 389), а також [Обласна програма підтримки індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» на 2021–2025 роки](#) (затверджена Рішенням Кіровоградської обласної ради від 25.09.2020 № 809). У межах Програми «Власний дім» у 2023 році надано три довгострокові пільгові кредити на загальну суму 800 000,00 грн. У 2024 році передбачені кошти не використовувалися. ВПО для отримання кредитів не зверталися.

[Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2024 рік](#) (затверджена Розпорядженням начальника Кіровоградської ОВА від 21.12.2023 № 1398-р) містить розділи «Житлове будівництво» та «Підтримка внутрішньо переміщених осіб», які передбачають, зокрема, впровадження заходів, спрямованих на вирішення житлових питань ВПО. За результатами реалізації Програми у частині розділів «Житлове будівництво» та «Підтримка ВПО» (станом на I півріччя 2024 року) облаштований Центр комплексного проживання ВПО в Новоукраїнській МТГ.

Допомога міжнародних і гуманітарних організацій

Відповідно до [інформації](#) про стан виконання Програми підтримки внутрішньо переміщених та/або евакуйованих осіб у зв'язку із введенням воєнного стану на 2022–2023 роки, що міститься в додатку до Рішення Новоукраїнської міської ради від 10.10.2023 № 1271, міська рада співпрацює з різними громадськими і міжнародними організаціями, які надають допомогу. Це УВКБ ООН, ГО «Десяте квітня», Дитячий фонд ООН UNICEF, Асоціація міст України, БФ «Право на захист», гуманітарна організація ACTED Ukraine, World Central Kitchen, ГС «Громадські ініціативи України», U-LEAD з Європою / U-LEAD with Europe, Лікарі без кордонів / Médecins Sans Frontières, Samoorg — Асоціація сприяння самоорганізації населення, БО «БФ “Кропивницький — серце України”», ГО «Територія успіху», SOS-Ukraine.

Для створення комфортних умов проживання сімей з дітьми у межах спільного проєкту з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) та Асоціацією міст України облаштовано центр компактного перебування ВПО (КЗ «Новоукраїнський міський центр тимчасового проживання/перебування внутрішньо переміщених осіб»).

На сайті Новоукраїнської міської ради розміщена [інформація](#) про отримання допомоги від німецьких партнерів. Зокрема, у межах співпраці громада отримала систему «Прихисток» та «Освітлення», призначені для екстреного реагування на виклики війни, подолання кризових ситуацій. Також до громади надійшли побутова техніка та речі для облаштування спальних місць. Частина гуманітарної допомоги (мікрохвильові печі, електроплити та чайники) була спрямована на забезпечення потреб ВПО, які перебувають на території громади. Насамперед її отримали багатодітні сім'ї, люди з інвалідністю, люди похилого віку, які оселилися в будинках без електроприладів.

Крім того, у межах цієї співпраці комунальні некомерційні підприємства «Новоукраїнська міська лікарня» та «Центр первинної медико-санітарної допомоги» вибрані для комплектування меблями та необхідним інвентарем відділень, відвідувачами яких є ВПО і жителі громади, що перебувають у складних життєвих обставинах. Нові ліжка, матраци, подушки та постільна білизна розміщені у закладах відповідно до потреб. Мікрохвильові печі, електроплити, чайники вкрай необхідні пацієнтам з маленькими дітьми, а також людям, які потребують спеціального харчування. Серед отриманої гуманітарної допомоги від [GIZ Ukraine](#) за дорученням Уряду Німеччини — пральні та сушильні машинки. Саме вони допомагають дбати про одяг у Гуманітарному центрі Новоукраїнської громади. Скористатися послугами пральної кімнати також можна у Центрі соціальних послуг. Центр комплексного перебування забезпечено додатковими ліжками, матрацами, подушками, постільною білизною, чайниками та плитами для приготування їжі. Також співпраця дала можливість додатково облаштувати 50 місць для комплексного перебування ВПО. Наразі приміщення у процесі укомплектування ліжками з відповідною кількістю матраців, подушок та постільної білизни, бойлерами, чайниками, пральною та сушильною машинками, плитами для готування та мікрохвильовими печами.

Також на сайті Новоукраїнської міської ради є [інформація](#) про те, що БФ «Право на захист» у партнерстві з УВКБ ООН проводить збір даних для надання грошової допомоги на оренду житла у межах програми, яка діє у Київській, Черкаській та Кіровоградській областях. Мета програми — підтримка родин ВПО після вимушеного переміщення та сприяння їхній інтеграції. Допомога передбачає відшкодування вартості оренди житла родині протягом шести місяців.

Розміщена на сайті й [інформація](#) про допомогу, що надавалась у 2022 році (цільова грошова допомога на оренду житла). Її могли отримати 500 людей, які є громадянами України (18+ років) та на момент подання заявки

проживали у Кіровоградській області. Сума допомоги — еквівалент 600 євро у гривні за курсом НБУ. Передбачалося, що відібрані кандидати отримуватимуть її банківськими переказами (АТ «Ощадбанк») по 200 євро протягом трьох місяців. Проєкт «Екстрена допомога та захист населення, яке постраждало від війни в Україні» реалізується міжнародною гуманітарною організацією Help — Hilfe zur Selbsthilfe в Україні за фінансової підтримки Федерального міністерства закордонних справ Німеччини та NAK-karitativ.

Національні житлові програми, які реалізуються у Новоукраїнській МТГ

[Постанова КМУ](#) «Деякі заходи з формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» (від 29.04.2022 № 495) затверджує Порядок формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання, обліку та надання такого житла для тимчасового проживання ВПО.

Передбачено, що фонд житла, призначеного для тимчасового проживання ВПО, формується сільськими, селищними, міськими радами або уповноваженими ними органами шляхом:

- викупу (придбання) житла;
- будівництва нового житла;
- будівництва (нового будівництва, реконструкції) будівель для тимчасового проживання ВПО відповідно до пп. 1 п. 9–3 розділу V «Прикінцеві положення» Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»;
- реконструкції наявних будинків і гуртожитків, а також переобладнання нежитлових приміщень на житлові;
- передачі житла в комунальну або державну власність;
- капітального ремонту об'єктів житлового фонду, зокрема об'єктів соціального призначення.

До фонду можуть бути включені тільки вільні житлові приміщення. Тобто напряму передбачено, що функцію формування фондів тимчасового житла для ВПО та обліку ВПО покладено на органи місцевого самоврядування.

У Новоукраїнській МТГ реалізується програма компенсації оренди житла, житлово-комунальних послуг на виконання Постанови КМУ «Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб» (від 19.03.2022 № 333) — Програма «Прихисток». Від початку повномасштабної війни за отриманням компенсації витрат за тимчасове розміщення ВПО звернулися 299 жителів громади, які прихистили 876 ВПО.

Постановою КМУ від 04.10.2017 № 769 затверджено Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок

збройного конфлікту на сході України, передбаченої Законом про Державний бюджет України на відповідний рік. Мінреінтеграції є головним розпорядником субвенції, що може надаватися місцевим бюджетам згідно з цією Постановою КМУ.

Відповідно до п. 3 Порядку та умов, субвенція спрямовується зокрема на:

- Будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів житлового фонду комунальної власності, зокрема об'єктів соціального призначення, для надання житлових приміщень ВПО.
- Реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів житлового фонду комунальної власності для надання в тимчасове користування ВПО.
- Придбання в комунальну власність житла для надання в тимчасове користування ВПО.
- Придбання у період дії воєнного стану паливної деревини для безоплатної видачі населенню на територіях, прилеглих до зони проведення воєнних (бойових) дій, а також на компенсацію витрат, пов'язаних із доставкою паливної деревини.

Відсутня інформація про підтримку ОМС/ВЦА для формування фонду тимчасового житла для ВПО (субвенція 70/30), яка передбачена Порядком та умовами надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України.

Кредитні житлові програми

Державна спеціалізована фінансова установа «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» (далі — *Держмолодьжитло*) є виконавцем низки державних та регіональних програм, мета яких — забезпечення житлом ВПО. Такі програми реалізуються відповідно до:

1. Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на придбання житла (затверджений Постановою КМУ від 27.11.2019 № 980).
2. Порядку пільгового іпотечного кредитування внутрішньо переміщених осіб за рахунок коштів гранту, наданих Кредитною установою для відбудови (KfW) (затверджений Постановою КМУ від 28.04.2021 № 451). Фінансування відбувається за рахунок грантових коштів Уряду Федеративної Республіки Німеччини через KfW.

Діють вісім місцевих житлових програм (шість обласних — у Вінницькій, Закарпатській, Запорізькій, Київській, Миколаївській, Одеській областях; дві міські — у Тернополі та Харкові), затверджені органами місцевого

самоврядування. Передбачене забезпечення житлом ВПО шляхом надання пільгового кредиту або бюджетної підтримки.

Кількість зареєстрованих заяв від ВПО в усій Україні щодо участі у житлових програмах з 2021 року:

- Порядок № 980: 2021 рік — 9051; 2022 рік — 9117; 2023 рік — 9185; 2024 рік (станом на 01.06.2024) — 9215.
- Порядок № 451: 2021 рік — 22 286; 2022 рік — 30 505; 2023 рік — 35 244; 2024 рік (станом на 01.06.2024) — 36 472.

Кількість ВПО, які скористалися житловою програмою в Україні

Документ	2021		2022		2023		2024		Разом	
	к-сть	млн грн	к-сть	млн грн	к-сть	млн грн	к-сть	млн грн	к-сть	млн грн
Порядок № 980	11	13,6	7	7,4	6	10,1			24	31,1
Порядок № 451	241	280,1	332	487,6	94	166,7	2	3,3	669	937,7
Місцеві програми	12	8,3			8	7,9	1	1,1	21	17,3

За участю відділення Держмолодьжитла «Кіровоградське регіональне управління» з грудня 2021 року до квітня 2024-го надані чотири кредити ВПО (один — у межах Порядку № 980; три кредити сім'ям та одиноким молодим громадянам — за рахунок грантових коштів Уряду Німеччини у межах Порядку № 451).

ПрАТ «Українська фінансова житлова компанія» (далі — **ПрАТ «Укрфінжитло»**) утворено для розвитку іпотечного кредитування, зокрема забезпечення громадян України житлом. 100% акцій ПрАТ «Укрфінжитло» належить державі в особі Міністерства економіки України. Зокрема, ПрАТ «Укрфінжитло» є виконавцем державної Програми іпотечного кредитування «ЄОселя», що реалізується відповідно до [Постанови КМУ](#) «Деякі питання забезпечення приватним акціонерним товариством “Українська фінансова житлова компанія” доступного іпотечного кредитування громадян України» (від 02.08.2022 № 856). Цією Програмою можуть скористатися ВПО.

За інформацією, наданою ПрАТ «Укрфінжитло», обсяг фінансування цієї Програми у 2023 році становив 8,849 млрд грн (5855 кредитів). Обсяг фінансування у 2024-му, відповідно до фінансового плану, становить 19,2 млрд грн.

Загалом кількість поданих заяв через мобільний додаток порталу «Дія» від ВПО з 01.08.2023 — 15 856. Інформація щодо кількості ВПО та кількості виданих кредитів у Кіровоградській області за 2023–2024 роки відсутня.

Висновки

Інформаційна підтримка ВПО у Новоукраїнській міській територіальній громаді недостатня. На офіційному сайті громади відсутня повна та доступна інформація щодо житлових програм. Це ускладнює доступ ВПО до важливої інформації про їхні права.

На території Новоукраїнської МТГ лише частково реалізуються національні житлові програми. Також тут діє Програма підтримки внутрішньо переміщених та/або евакуйованих осіб у зв'язку із введенням воєнного стану на 2023–2026 роки. Але вона не має комплексного характеру і не передбачає впровадження довгострокових заходів.

Немає даних про проведення опитувань щодо житлових потреб ВПО у Новоукраїнській МТГ. Жодних звернень щодо взяття на квартирний облік не надходило, що свідчить про недостатню реалізацію житлових програм для ВПО. Не розроблені й довгострокові плани щодо підтримки ВПО в умовах воєнного стану та після його завершення. Відсутність стратегії довгострокових житлових рішень створює перешкоди для забезпечення стабільного проживання ВПО.

Громада отримує підтримку від міжнародних організацій — гуманітарну допомогу та обладнання для облаштування місць тимчасового проживання, але це не вирішує проблему повністю.

Рекомендації

На загальнонаціональному рівні:

- Розробити стратегію нової житлової політики, яка відповідає б сучасним викликам і передбачала б механізми реалізації житлових прав ВПО.
- Ухвалити довгострокову державну програму забезпечення житлових прав ВПО у розрізі екстреного, тимчасового та постійного житла.
- Підвищити спроможність Рад з питань ВПО шляхом розроблення нормативно-правових актів, які б містили методичні рекомендації та правові механізми їх впливу на реалізацію і захист житлових прав ВПО; постійно висвітлювати діяльність Ради з питань ВПО.
- Збільшити фінансування шляхом залучення додаткових ресурсів з боку міжнародних організацій, країн-донорів та грантових програм для будівництва нового житла для ВПО, реконструкції житлового фонду та пільгового кредитування.

- Розробити механізм компенсації витрат ВПО на оренду житла з визначенням критеріїв та строків такої компенсації.
- Широко інформувати ВПО щодо вимог і процедур участі у житлових програмах на національному та місцевому рівнях.

На локальному рівні:

1. Забезпечення житлом

- Розробити всі можливі варіанти створення фонду тимчасового житла для ВПО (будівництво нового житла, реконструкція наявних будівель, переобладнання нежитлових приміщень на житлові).
- Забезпечити прозорий механізм розподілу житла з фонду тимчасового житла для ВПО; залучити представників Ради з питань ВПО та затвердити відповідний порядок.
- Розробити систему відкритих списків людей, які потребують житла з фонду житла для тимчасового проживання; списки мають бути доступні на офіційному сайті громади для забезпечення прозорості процесу розподілу житла.
- Провести інвентаризацію житлових фондів, які можуть бути переведені у фонди житла для тимчасового проживання ВПО та фонд соціального житла.
- Визначити вільні земельні ділянки для потенційних донорів з метою нового будівництва житла для ВПО.

2. Ухвалення локальних нормативно-правових актів

- Затвердити локальні НПА, що визначають порядок розподілу житла з фонду тимчасового житла для ВПО; розробити прозорі критерії та процедури, які будуть використовуватися при наданні житла.
- Передбачити в місцевому бюджеті кошти на формування фондів житла для тимчасового проживання ВПО, що дозволить забезпечити фінансову підтримку реалізації житлових програм.
- Активізувати можливості залучення субвенцій з державного та обласного бюджетів для фінансування житлових програм для ВПО (подання заявок на отримання субвенцій, участь у державних та обласних програмах підтримки житлового будівництва).
- Залучати фінансову допомогу та кредити міжнародних, державних і гуманітарних фондів (підготовка проєктів і програм, спрямованих на отримання грантів, технічна допомога та інші види фінансової підтримки).

3. Інформаційна доступність

- Створити та наповнювати розділ «Інформація для ВПО» на сайті громади, зокрема даними про житлові права ВПО, наявні національні та локальні житлові програми, діяльність Ради з питань ВПО, про алгоритми отримання житла тощо.

- Покращити навігаційну доступність сайту: розділ «Інформація для ВПО» розмістити у вкладці «Головна» (приклад — розділ «Захисникам України»), що дозволить переселенцям швидше знаходити необхідну інформацію.
- Додати зразки заяв для отримання житла з фонду тимчасового житла для ВПО, що спростить процес подання документів для переселенців.

4. Залучення зацікавлених сторін

- Продовжити співпрацю з міжнародними донорами для реконструкції та побудови соціального/тимчасового житла для ВПО (отримання грантів, технічної допомоги та інших видів підтримки).
- Розробити стратегію довгострокових житлових рішень для ВПО із залученням міжнародних гуманітарних організацій, що дасть змогу створити стабільні умови проживання для переселенців.
- Використовувати позитивний досвід інших громад у реалізації рішень щодо забезпечення житлових прав ВПО — це допоможе уникнути помилок та впровадити ефективні практики.
- Інформувати ВПО про вимоги і процедури участі у житлових програмах на національному та місцевому рівнях, що підвищить обізнаність переселенців про можливості та механізми отримання тимчасового і соціального житла.

Дослідження провела Благодійна організація «Благодійний фонд «Стабілізаційні Сервіси»» у лютому – липні 2024 року за фінансування Агентства ООН у справах біженців в Україні (УВКБ ООН).

Зміст цієї публікації є виключно відповідальністю БО «БФ «ССС»» та не може використовуватися, щоб відобразити думку Агентства.

Підписуйтеся на наш фонд у соціальних мережах, щоби слідкувати за дослідженнями системи соціального захисту населення, отримувати новини щодо допомоги постраждалим людям в Україні та дізнаватися про актуальні зміни законодавства.

КОНТАКТИ БЛАГОДІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «Благодійний фонд "Стабілізаційні Сервіси"»

НАШ САЙТ:
<https://sss-ua.org>

ЕЛЕКТРОННА ПОШТА:
info@radnyk.org

FACEBOOK:
[@stabilizationsupportservices](https://www.facebook.com/stabilizationsupportservices)

INSTAGRAM:
[@stabilizationsupportservices](https://www.instagram.com/stabilizationsupportservices)

TELEGRAM:
[@SSS_Ukraine](https://www.t.me/SSS_Ukraine)

TWITTER:
[@SSS_Ukraine](https://www.twitter.com/SSS_Ukraine)